

VU Research Portal

On the Way to the Living God

de Wit, W.J.

2011

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

de Wit, W. J. (2011). *On the Way to the Living God: A Cathartic Reading of Herman Bavinck and An Invitation to Overcome the Plausibility Crisis of Christianity*. [PhD-Thesis – Research external, graduation internal, Vrije Universiteit Amsterdam].

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

Samenvatting

Summary in Dutch

Het onderstaande is een samenvatting in het Nederlands van het proefschrift:

Willem J. de Wit, *On the Way to the Living God: A Cathartic Reading of Herman Bavinck and an Invitation to Overcome the Plausibility Crisis of Christianity* (Amsterdam: VU University Press, 2011).

De titel van deze studie kan worden vertaald als:

Op weg naar de levende God: Een louterende lezing van Herman Bavinck en een uitnodiging om de plausibiliteitscrisis van het christendom te overwinnen

of eventueel als: *Onderweg naar de levende God: Een cathartische lezing van Herman Bavinck en een uitnodiging om de geloofwaardigheids crisis van het christelijk geloof te overwinnen.*

Het doel van de studie is (opnieuw) zicht te krijgen op de levende God in een context waarin het christelijk geloof aan een plausibiliteitscrisis lijdt. Het boek is in de eerste plaats bedoeld voor lezers overal ter wereld die leven in een situatie waarin het christelijk geloof niet langer waar en relevant lijkt te zijn, die een spiegel zoeken om hun eigen worsteling tussen christelijk en postchristelijk denken onder ogen te kunnen zien en die zelf verder willen denken over het in de studie gebodene. In tweede instantie is de studie ook bedoeld voor vakmatig geïnteresseerden zoals kenners van Herman Bavinck (1854–1921) die belangstelling hebben voor tot nog toe onbekende teksten van en nieuw onderzoek naar deze theoloog.

Omdat het doel van de studie niet rechttoe, rechtaan te bereiken is, is ze gestructureerd als een verzameling van zes essays. Essays kenmerken zich door een stijl die tegelijk wetenschappelijk en persoonlijk is, hetgeen past bij een vraagstuk dat te existentieel is om op onpersoonlijke wijze te worden behandeld en te belangrijk om enkel naar het privé domein te worden verwezen. Bovendien betekent het woord ‘essay’ letterlijk ‘poging’: de studie probeert een ultieme (laatste) vraag te beantwoorden maar pretendeert niet het laatste antwoord te geven.

1 Op weg naar de levende God in postchristelijk Amsterdam

Een zevenvoudige uitnodiging om de crisis der kerk te overwinnen

Het openingsessay begint met een korte wandeling door postchristelijk Amsterdam, de context waar deze studie uit opkomt. Postchristelijk Amsterdam is een omgeving waar het leven goed lijkt zonder God, waar Jezus wordt gezien als een persoon uit een ver verleden en waar ‘nog’ maar weinig mensen naar de kerk gaan. Het is echter ook de context van waaruit de uitnodiging ontspringt om de plausibiliteitscrisis van christendom en kerk te overwinnen en te leven

op weg naar de levende God. Deze in beknopte stijl geformuleerde en hier al te kort samengevatte uitnodiging kan als de kern van de studie worden gezien.

Het opstel verstaat het Schriftwoord “Mijn ziel dorst naar God, naar de levende God” (Psalm 42:3) als een uitnodiging om het verlangen van het hart te verstaan als een verlangen naar de levende God. Dit verlangen naar een God die er echt is, betekent een afwijzing van definities van God volgens welke Hij niet bestaat en of waaruit men terecht kan afleiden dat Hij volgens deze definitie niet kan bestaan. De uitnodiging van Psalm 42 kan atheïstische claims dat ‘god-volgens-die-en-die-definitie’ niet bestaat gemakkelijk aanvaarden, maar durft de mogelijkheid te zien dat, welke goden ook niet mogen bestaan, er de levende God is die juist wel bestaat.

Wanneer mensen leven vanuit hun dorst naar de levende God, krijgt hun leven richting en wordt het een leven *in via*, op weg. De identiteit van ieder mens kan als ‘excentrisch’ (*exzentrisch, eccentric*) in God worden gezien: wij kennen onszelf slechts in fragmenten, terwijl God ons geheel kent. Bekering tot een leven onderweg betekent dat wij onze identiteit bewust toevertrouwen aan God. Een Godgericht leven leiden betekent ook leven in vrijheid en liefde: het is een breuk met wat ons bindt en dus niet zozeer een opgeven als wel een ontvangen van vrijheid.

De mens is wellicht een ‘heerlijk toeval’ (*glorious accident*): vanuit historisch en natuurwetenschappelijk oogpunt is hij wellicht slechts een toevalsproduct. Echter, de mens is tegelijk ‘heerlijk’ en heeft het vermogen verder te zien dan wat voor ogen is en te dorsten naar de levende God die (structureel) voorafgaat aan de waarneembare werkelijkheid. Ook Christus is ‘toevallig’ in de zin dat men uit de natuur of de geschiedenis niet dwingend af kan leiden dat Hij wel moest komen. Echter, Hij is een ‘heerlijk’ toeval: zelfs en juist in zijn kruisiging zonder gedaante noch heerlijkheid is Hij herkend als de Heere der heerlijkheid. De excentrische identiteit van hen die (net als Bunyans Christen) onderweg bij het kruis komen, krijgt een extra dimensie: in Christus kunnen zij zichzelf als gerechtvaardigd en geheiligd zien.

Het essay gaat ook in op het feit dat het al tweeduizend jaar geleden is dat Jezus op aarde leefde en dat de Bijbel een eeuwenoud boek is. Christus kan echter onder andere als nu sacramenteel aanwezig worden gezien en de actualiteit van de Schrift is te vinden in de actualiteit van de levende God, naar wie ze verwijst. De kerk wordt uitgenodigd haar identiteit niet primair aan het verleden maar aan de levende God te ontlelen en haar relevantie niet primair in secundaire functies te zoeken maar in haar blijvende taak mensen van generatie tot generatie uit te nodigen op weg te gaan naar de levende God, wat wel een eeuwenoud ideaal is maar leidt tot een toekomstgericht leven. De hoop dat eenmaal de dorst zal worden gelest en de “God der blijdschap mijner verheuging” (Psalm 43:4) zal worden ontmoet, kan de ziel nu al met blijdschap vervullen.

2 “Zal ik staande blijven?”

Een louterende lezing van Herman Bavinck (1)

“Zal ’k staande blijven. God geve het!” schrijft Herman Bavinck in zijn dagboek wanneer hij in 1874 in Leiden gaat studeren. Het tweede en derde opstel besteden aandacht aan deze gereformeerde theoloog voor wie er de laatste jaren een groeiende internationale belangstelling is, onder andere vanwege de vertaling van zijn vierdelige *Gereformeerde dogmatiek* in het Engels. Hoewel Nederland in zijn dagen nog veel christelijker was dan tegenwoordig, was er al wel een sterke stroom “van Christus af en van zijn kruis” en kostte het Bavinck strijd om staande te blijven tegenover de moderne wereldbeschouwing. Hij heeft het geloof behouden, maar de vraag is in hoeverre hij erin geslaagd is de moderne wereldbeschouwing in zijn theologisch denken ook intellectueel te overwinnen.

Hoewel de essays aandacht besteden aan Bavincks “Voorbericht” in de *Gereformeerde dogmatiek* en aan het slothoofdstuk van zijn *Wijsbegeerte der openbaring*, ligt de nadruk vooral op persoonlijke aantekeningen, brieven, minder bekende publicaties en enkele herinneringen van tijdgenoten aan hem. De essays nodigen uit tot een ‘louterende lezing’ (*cathartic reading*) van Bavinck: zoals Aristoteles zei dat het volgen van de held in een tragedie loutering (*catharsis*) teweegbrengt, zo kan het volgen van onze ‘tragische geloofsheld’ in zijn existentieel-intellectuele pogingen om staande blijven, zelfs als zij faalden, onze hoofden en harten reinigen van problematische patronen van denken en vroomheid en ons in staat stellen met een nieuwe openheid te leven en te theologiseren te midden van de vragen waar christendom en kerk vandaag voor staan.

Het onderstaande zijn enkele voorbeelden van passages die in het tweede essay worden besproken. Wanneer Bavinck in 1874 in Leiden een dag heeft groengelopen, heeft hij een gesprek met een predikant en schrijft hij in zijn dagboek: “Besloten geen lid te worden van ’t Corps om mijns gewetens wille.” Hoewel dit karakter toont, laat hij nog meer van zijn karakter zien wanneer hij vervolgens zijn dagboek aantekening overschrijft en een verandering aanbrengt: “Dikwerf vraag ’k me af, of ’t wel alleen en zuiver gewetenshalve was, dat ik geen lid werd.” Het laat zien: hij is dubbel eerlijk tegenover zichzelf.

Wanneer zijn studietijd ten einde loopt, schrijft Bavinck: “Heb ik iets aan Leiden te danken dan is het dit: den tegenstander trachten te begrijpen.” In de bespreking van deze passage blijkt enerzijds Bavincks openheid en anderzijds een zeker neiging om andersdenkenden als tegenstanders op te vatten. Leiden heeft hem echter niet alleen winst gebracht. “Het naïve van het kinderlijk geloof, van het onbegrensd vertrouwen op de mij ingeprente waarheid, zie, dat ben ik kwijt en dat is veel, heel veel.” “Soms bespeur ik in mijn eigen ziel een onuitgesproken wensch, dat de Schrift niet waar mocht zijn, dat de nieuwere kritiek gelijk hebben mocht, en daarin zie ik iets van die geheime vijandschap, die het zondig hart tegen den Heilige gevoelt.”

Geloof lijkt voor Bavinck soms te betekenen dat hij zich ondanks zijn vragen aan de Schrift onderwerpt, maar soms is het ook meer direct op Christus gericht: “Zet voor een oogenblik alle kritiek, alle redeneering eens ter zijde, plaatst u vlak voor hem, zoodat zijn oog in ’t uwe staart, (...) spreekt niets, ziet alleen, en sneller nog dan het licht uw beeld laat vallen in de camera obscura op de zilverplaat van den photograaf, valt Jezus’ beeld u in de ziel en zijt gij naar zijn evenbeeld herschapen.” “Het echte geloof (...) [dringt] tot Christus zelve door, sluit zich bij Hem aan, treedt met Hem in gemeenschap.”

Het essay beargumenteert verder dat Bavinck beter ‘katholiek-gereformeerd’ dan ‘(neo)calvinistisch’ kan worden genoemd. Bij zijn poging de moderne wereldbeschouwing te weerstaan en een dam te bouwen in de stroom van de tijd bij het kruis vandaan wil hij in eigen, gereformeerde wapenrusting ten strijde trekken en tevens een alliantie vormen met christenen van alle confessies omdat de gedeelde kern van het christelijk belijden op het spel staat.

3 Wereldbeschouwing tegenover wereldbeschouwing Een louterende lezing van Herman Bavinck (2)

Een belangrijk thema in Bavincks denken, dat vooral in het eerste decennium van de twintigste eeuw op de voorgrond treedt, is de tegenstelling tussen de moderne wereldbeschouwing met evolutie als kernbegrip en de christelijke wereldbeschouwing met openbaring als kernbegrip. Het diepgaandst heeft Bavinck zich van deze tegenstelling rekenschap gegeven in zijn *Wijsbegeerte der openbaring*, een werk dat lezingen bevat die hij in 1908 in Amerika heeft gehouden.

De eerste helft van het derde essay besteedt in het bijzonder aandacht aan Bavincks laatste lezing, getiteld “Openbaring en de toekomst,” en analyseert deze tekst als een ‘apologetiek van de wanhoop’ (*an apologetic of despair*), een poging om aan te tonen dat de vooronderstellingen van de moderne, seculiere wereldbeschouwing tot onhoudbare en onacceptabele conclusies leiden, om zo een nieuwe openheid voor het evangelie te kweken. Bavinck beargumenteert dat evolutie (een immanent evolutionair proces) geen zekere hoop voor de toekomst kan bieden en dat zekerheid voor de toekomst alleen mogelijk als het wereldgebeuren door een goddelijke wil wordt geleid. “De wereld roept: zulk een wil Gods moet er zijn, indien ik ooit behouden zal worden, en het Evangelie zegt: zulk een wil Gods is er, hef uwe oogen maar op naar het kruis!”

Het tweede deel van dit essay gaat in op problematische aspecten van Bavincks theologie. Het geeft enkele voorbeelden van zijn worsteling met het ‘Schriftprobleem’ en bespreekt een kladblaadje waarop hij zelf een reeks moeilijkheden opsomt. Hoewel het oordeel van Hendrikus Berkhof dat Bavinck na 1900 in toenemende mate voelde dat de richting van zijn theologie zich op een doodlopende weg bevond nuancerend behoeft, vertoont het gebouw der godgeleerdheid bij hem wel structurele problemen. De vraag komt op of we wel in zijn

spoort verder moeten willen gaan of dat we na een periode van rouw beter afscheid van hem kunnen nemen.

Richard Dawkins doet ons in *God als misvatting* inderdaad de uitnodiging een andere kant op te gaan en schildert het perspectief: “Wanneer mensen op de juiste manier worden aangemoedigd om voor hen zelf te denken over alle informatie die nu beschikbaar is, blijken ze vaak *niet* in God te geloven en een vervuld en bevredigd—ja, een *bevrijd*—leven te leiden.”

Moeten we kiezen tussen Bavinck en Dawkins? Of is er nog een mogelijkheid: durven we, wanneer de weg is doodgelopen, verder te zien dan het dode einde en (opnieuw) te zoeken naar het smalle pad naar de levende God? Het vervolg van de studie (waartoe men inhoudelijk gezien ook de tweede helft van het openingsopstel toe zou kunnen rekenen) verkent deze mogelijkheid.

4 Zoeken naar waarheid

Over de methode van de theologie

Theologie lijdt aan een dubbele plausibiliteitscrisis: ze deelt in de algemene plausibiliteitscrisis van christendom en kerk, en haar status als een wetenschappelijke discipline staat ter discussie. Theologen zijn het zelf onderling ook niet eens over de methode. Het vierde essay legt eenvoudigweg de belangrijkste methodologische overwegingen uit die aan de studie ten grondslag liggen en beantwoordt de vraag hoe de auteur de theologie probeert te beoefenen.

Het essay doet de uitnodiging om theologie op te vatten als een zoeken naar waarheid aangaande de levende God en zijn relatie tot de wereld en de mens. Vier bezwaren tegen deze opvatting van theologie (namelijk dat God niet bestaat, dat God te heilig is om object van onderzoek te zijn, dat we over God niets met zekerheid kunnen zeggen en dat God een ‘science stopper’ wordt als we rekening met hem houden in ons onderzoek) blijken bij nader beschouwing het belang van deze opvatting van theologie juist te onderstrepen.

Het opstel benadrukt dat het zoeken naar waarheid niet bij voorvragen mag blijven steken en nodigt ertoe uit in de theologie als wetenschap ook ultieme vragen (*ultimate questions*) aan de orde te stellen, waarop dan wel alleen voorvoorlaatste antwoorden (*antepenultimate answers*) moeten worden gegeven. Het essay omschrijft het type theologie dat het voorstaat als ‘creatief-reflectief’ en bepaalt de plaats ervan ten opzichte van de godsdienstwetenschappen en de kerkelijke dogmatiek en tussen de contextuele en de katholieke theologie. Het vraagt ook aandacht voor de persoon van de theoloog en voor theologie als existentieel-intellectueel gesprek en brengt ter illustratie Psalm 42–43 en het openingsopstel met elkaar in gesprek.

De vraag naar de methode van de theologie betreft niet alleen het zoeken van de waarheid maar ook het spreken van de waarheid. Het opstel nodigt uit de waarheid zowel bescheiden als vrijmoedig te spreken. De bescheidenheid kan tot uitdrukking komen door niet prescriptief of descriptief maar in uitnodigingen te theologiseren. De vrijmoedigheid of, zo men wil, stoutmoedigheid

(*boldness*) blijkt in de bereidheid waar nodig *contra Deum aut bonos mores* te spreken. Universiteiten worden uitgenodigd wetenschappers (in wording) dit niet te verbieden maar juist een vrijplaats te bieden waar de gevoeligste vragen kunnen worden besproken om zo kerk en samenleving te dienen.

5 Naar een tweeogige wereldbeschouwing God herkennen in een wereld verklaard zonder God

Het vijfde essay is een antwoord op een tweevoudig argument voor atheïsme dat reeds in het openingsopstel werd genoemd: “Enerzijds wordt betoogd dat het concept God overbodig is als verklaring voor welke stand van zaken dan ook en anderzijds dat het kwaad in deze wereld onverenigbaar is met het bestaan van een God die oneindige goedheid is.” Het opstel richt zich vooral op het probleem van Gods overtolligheid. Een van Bavincks belangrijkste problemen met de moderne wereldbeschouwing van zijn dagen was dat ze de wereld volledig zonder God probeerde te verklaren. In antwoord op deze uitdaging probeerde hij te beargumenteren dat de wereld niet kan worden begrepen zonder het begrip openbaring.

De benadering van het essay verschilt in zoverre van die van Bavinck dat het eerder bereid is aan te nemen dat God overtollig is als een verklaring, waarbij het ontkent dat deze aanname noodzakelijkerwijs ontspringt aan of leidt tot atheïsme. Het opstel wijst op de mogelijkheid dat zaken die volledig natuurlijk verklaarbaar zijn tegelijk een verwijzing naar God kunnen bevatten en nodigt uit tot een ‘tweeogige wereldbeschouwing’ (*binocular worldview*), waarbij de wereld zowel vanuit een naturalistisch vermoeden als vanuit een religieus vermoeden wordt beschouwd: kijkend met twee ogen kan men diepte zien. (Bij naturalisme gaat het hier om ‘zwak ontologisch naturalisme’ [*weak ontological naturalism*], tegenover ‘sterk ontologisch naturalisme’ [dat per definitie atheïstisch is] en ‘methodologisch naturalisme.’) Het ene perspectief zoekt naar natuurlijke verklaringen (*explanations*), het andere naar religieuze *x-planations* (een neologisme nog zonder Nederlands equivalent). Het opstel nodigt zo uit tot een perspectief op de wereld en de levende God dat geen gebruik maakt van God als verklaring(sbron) terwijl het toch zinvol is verwijzingen naar hem te zien. Een eenvoudig voorbeeld: wie de markante rotsformaties van de Witte Woestijn ziet en zich realiseert dat deze op volstrekt natuurlijke wijze zijn ontstaan kan er juist dan een verwijzing naar de heerlijkheid van de Schepper in herkennen.

In de loop van het vertoog wordt het duidelijk dat de in dit opstel ontwikkelde positie ook een antwoord biedt op het tweede deel van het tweevoudige argument voor atheïsme, het probleem van het kwaad. Wie in de wereld verwijzingen naar God ziet, moet erkennen dat het ‘gebroken verwijzingen’ (*broken references*) zijn. De gebrokenheid van de verwijzingen kan de vraag oproepen of ze wel echt naar God verwijzen. Het christelijk geloof laat in haar kern zien dat dit inderdaad mogelijk is: het kent de openbaring van de Heere der heer-

lijkheid zonder gedaante of heerlijkheid aan het kruis. Als *theologia gloriae* is christelijke theologie *theologia crucis*.

Vervolgens kan de vraag opkomen welke implicaties aanvaarding van een binoculaire wereldbeschouwing heeft voor ons verstaan van christelijke leerstukken en voor de manier waarop we de Bijbel uitleggen. De slotparagrafen van het opstel gaan hier nader op in en besteden in het bijzonder aandacht aan de uitleg van wonderverhalen en de berichten over Jezus' opstanding. Uiteindelijk blijkt dat openheid voor natuurlijke verklaringen de belijdenis "de Heere is waarlijk opgestaan" niet uitsluit.

6 Met open ogen door de wereld gaan Conclusies en perspectieven

Het zesde essay rondt het boek af. De eerste paragraaf introduceert het begrip-paar 'existentiële vrijheid' (*existential freedom*) en 'intellectueel engagement' (*intellectual engagement*). Het vijfde essay heeft laten zien dat het christelijk geloof en het naturalistisch vermoeden samen op kunnen gaan. Dit betekent niet dat men het naturalistisch vermoeden dus *moet* aanvaarden, maar dat men als christen existentieel vrij kan staan tegenover de vraag of er voor alle fenomenen een natuurlijke verklaring is of dat er ook fenomenen zijn die een bovennatuurlijke verklaring hebben. Wie vanuit deze existentiële vrijheid in het leven staat, zal minder bevooroordeeld zijn en kan zich tegelijk met intellectueel engagement aangetrokken weten tot bepaalde posities, zoals het naturalistisch vermoeden en de tweegige wereldbeschouwing.

De tweede paragraaf stelt onder andere dat de eigenlijke plausibiliteitscrisis van de kerk niet specifiek is gerelateerd aan de postchristelijke situatie maar veeleer aan het hart van christelijk geloof, namelijk de dwaasheid van Christus de gekruisigde. "Is het onzin, godslastering of waarheid wanneer men zegt dat Christus de gekruisigde de wijsheid van de levende God openbaart?" De paragraaf waarschuwt ook voor een overmoedige toon: de taal van de hoop is soms niet meer dan een wanhoopskreet. Echter, een dergelijke kreet is wel de taal van de Psalmen en van Christus aan het kruis en keer op keer blijkt het niet het laatste woord te zijn. Zelfs als de weg is doodgelopen, kan hij opnieuw worden gebaad.

De derde paragraaf doet de uitnodiging om de kerngedachten van de essays, in het bijzonder het model van de twee ogen, te gebruiken in het basis-, voortgezet en hoger onderwijs, hetzij als uitgangspunt voor een onderwijsprogramma, hetzij als stof voor gesprek en discussie.

De vierde en de vijfde paragraaf bieden vrijere reflecties rond de thematiek van de studie. Wie met open ogen naar de sterrenhemel kijkt, kan zich een nietig toevalsproduct voelen op een planeet in een 'uithoek' van het heelal, maar kan ook de eigenaardige wijsheid van Gods verkiezing opmerken en zich een heerlijk toeval weten. Het loflied "Aan U behoort, o Heer der heren" vormt een goede samenvatting van enkele hoofdgedachten van het vijfde essay, maar het

slot “Dan is het aardse leven goed | omdat de hemel mij begroet” kan in de context van Neêrlands hoofdstad beter luiden: “Dan is ’t in Amsterdam zo goed . . .” en in de drukte van Egyptes metropool: “Dan is Caïro’s *zahma* goed . . .”

De zesde paragraaf doet een laatste uitnodiging. Indien de kerk in deze huidige tijd geen andere betekenis voor zichzelf kan vinden, laat zij zich dan beperken tot dit: een dienst van bevrijding van alle banden van religie en wereldbeschouwing en hooghartige zekerheid, vrees voor de mening van anderen en innerlijke vertwijfeling, door ons naar het kruis te nodigen om met Christus te sterven, opdat wij mogen leven in vrijheid en liefde en met open ogen de weg gaan naar de levende God.

Over de auteur

Willem Jan de Wit (roepnaam: Willem-Jan) wordt op 24 december 1974 geboren te Bodegraven. Na het gymnasium aan het Driestar College te Gouda studeert hij theologie aan de universiteiten van Utrecht, Durham en Tübingen, waarbij hij zich specialiseert in de Bijbelse vakken en een doctoraalscriptie schrijft over de messiasverwachting in Dode Zeerol 4Q521. In 2000 slaagt hij in Utrecht cum laude voor het doctoraalexamen en in 2001 legt hij het kerkelijk examen af. Naast zijn studie is hij onder andere abactis en praeses van de Gereformeerde Theologen Studenten Vereniging “Voetius.” Thans is hij erelid van het dispuut.

Van 2001 tot 2008 woont hij in Amsterdam en werkt hij onder meer als aio systematische theologie bij het International Reformed Theological Institute aan de Vrije Universiteit en als docent klassieke talen aan het Jan van Egmond Lyceum te Purmerend. Ook verblijft hij enkele maanden aan Calvin Theological Seminary in Michigan en aan All Nations Christian College in Engeland.

In 2008 wordt hij vanuit de Noorderkerkgemeente te Amsterdam in dienst van de GZB uitgezonden naar Egypte, waar hij als docent Bijbelwetenschappen en systematische theologie werkzaam is aan het Evangelical Theological Seminary in Caïro, in het bijzonder in het masterprogramma. Sinds de revolutie van 25 januari 2011 schrijft hij op <http://willemjandewit.wordpress.com> en op <http://weblogs.refdag.nl> regelmatig over het leven in Egypte.

Meer informatie

Voor meer informatie over deze studie raadplege men de Engelstalige theologieblog van de auteur: <http://willemjandewit.wordpress.com>. Daar komt, naar verwachting, een link naar de elektronische versie en bestelinformatie voor de gedrukte uitgave, evenals een mogelijkheid om te reageren en om zich aan te melden voor de ontvangst van emailberichten.